

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 35

Заснований в 1996 році

Рівне – 2006

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ:
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету.
Випуск 35. — Рівне: РДГУ, 2006. — 196 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дидактики вищої освіти, історії педагогіки, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаніка);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет)/

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №4 від 24.11.2006 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2006

Захарчук З.А К вопросу о способах руководства учебным процессом овладения выразительным чтением.

Резюме. В статье излагается теоретически обоснованная и экспериментально проверенная методика обучения выразительному чтению младших школьников в условиях урока. Сущность ее состоит в максимальной педагогизации и целенаправленности способов руководства учебно-воспитательным процессом на овладение выразительным чтением. Они реализуются через дидактические структуры уроков чтения различных типов, их содержание, воплощают текущие идеи учебных программ, психофизиологические и лингводидактические требования к уроку.

Ключевые слова: выразительное чтение, техника речи, логика речи и чтения, педагогизация методики выразительного чтения, осмысление, эмоционально-образный и лексико-стилистический анализы.

Zakharchuk Z.A. Methods controlling the educational process of mastering distinct reading

Summary. The methods of forming the habits of distinctive reading of the junior grade pupils is theoretically and experimentally tested in the article. The worked out methods are based on the top pedagogical and sensible use of the instructive tuition of process of the distinctive reading. They are realised through the didactic structures of different kinds of the lesson in reading, the leading ideas of the instructive programmes are realized in its subject, it contains psychological, linguistic and didactic demands to the lesson.

Key words: distinct reading, speech technics, speech and reading logic, pedagogical methods of distinct reading, thinking, emotional-figurative and lexical-stylistic analyses.

Одержано редакцією 10.10.2006.

УДК: 37: [504:159. 922-057. 87]

І. П. ЗИЛЬ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Резюме. Статтю присвячено проблемі формування екологічної свідомості учнів основної школи.

Ключові слова: біосфера, екологічна освіта, екологічна свідомість, екологічна ситуація.

На сучасному етапі розвитку суспільства очевидною є проблема взаємодії людської цивілізації та біосфери Землі. Це визнається більшістю вчених, політиків та суспільних діячів. Вирішенням даної проблеми можливе шляхом радикальної перебудови діяльності людини відповідно до законів життя біосфери. Саме тому, останнім часом проблему гуманізації навчання та пошуку ефективних механізмів регуляції взаємодії людини з природою пов'язують з формуванням екологічної свідомості, в основі якої лежать ціннісні установки, спрямовані на відтворення і раціональне використання природних ресурсів.

Ідею єдності та взаємозв'язку людини і природи можна простежити у наукових трактатах В.І.Вернадського про ноосферу. Згідно його вчення, Людина є складовою частиною Природи, тому їх не варто протиставляти, а необхідно розглядати у єдності, тому що усі живі істоти, включаючи й людину, пов'язані між собою та з неживою природою безперервними процесами речовинного енергетичного та інформаційного обміну.

Серед проблем, що утруднюють досягнення цілей екологічної освіти та виховання, можна виділити: гостру необхідність нового підходу до оцінки екологічної ситуації, формування нових ціннісних орієнтацій у системі „Людина-Природа”; недостатній рівень професійної підготовки вчителів при реалізації завдань екологічної освіти та виховання; соціальна потреба виховання ціннісного та шанобливого ставлення до природи та природних ресурсів.

Аналіз історичних аспектів екологічної освіти та виховання особистості, дозволяє нам констатувати, що дана проблема обрана нами для дослідження, виникла давно, але новизна полягає в тому, що пошуки її ґрунтового розв'язання на рівні психолого-педагогічних досліджень проблеми формування екологічної свідомості у навчально-виховному процесі зародилася досить недавно. Тому наше повідомлення стосується саме психолого-педагогічного аспекту взаємодії та особистісного ставлення учнів до природи.

У працях багатьох видатних вчених (В.Соловйов, П.Флоренський, Л.Гумільов, А.Чижевський, Ю.Одум) зазначається, що перед екологічною освітою стоїть глобальна місія, яка передбачає орієнтацію не на нарощування знань, а на забезпечення цілісності людського існування з опорою на високий рівень культури, рефлексивне осмислення екологічних проблем.

Реалізація ідей гуманістичної педагогіки і психології лежить в основі розвитку ціннісного ставлення до природи, навколишнього світу та формування нового типу екологічної свідомості. У зв'язку з цим кризу шанобливого ставлення до природи неможливо подолати без радикальних змін екологічної свідомості підрастаючого покоління, яка передбачає формування системи екологічних цінностей як складових загальнолюдських цінностей у навчально-виховному процесі.

Формування нової екологічної свідомості цілком можна назвати екоцентричною, для якої характерні ряд особливостей: гармонійний розвиток людини і природи, при цьому людина розглядається як один із представників природної спільноти; екологічна рівновага (взаємовплив); процес коеволюції (розвиток природи і людини); панування етичних норм і правил не тільки у взаємодії між людьми, а й у взаємодії зі світом природи.

Важливою характеристикою екологічної свідомості є суб'єктивне сприйняття природних об'єктів, тому формування суб'єктивного ставлення до природи варто розпочинати на ранніх етапах формування особистості, зокрема, у навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл.

Сутність поняття „суб'єктивне ставлення особистості до навколишнього середовища”, стосовно проблеми формування екологічної свідомості учнів, окреслює сукупність процесів і дій, спрямованих на усвідомлення ними змісту і характеру взаємозв'язків своїх власних потреб з об'єктами та явищами довкілля, які у процесі психолого-педагогічного впливу є визначальними у формуванні норм екологічно доцільної поведінки і діяльності особистості в навколишньому середовищі. Це забезпечує усвідомлення особистістю того, що її „суб'єктивний життєвий простір” не повинен виходити за межі „об'єктивного життєвого простору”, тим самим будь-яка діяльність у довкіллі має підпорядковуватись нормам моралі і екологічної етики. Цей висновок підтверджується думкою О.М.Леонтьєва про те, що „істинна, а не формальна характеристика психічного розвитку дитини не може бути відділеною від розвитку його реального ставлення до світу, а, отже, від змісту його відношення і потреб” [5].

У системі сучасної екологічної освіти школярів чітко простежуються два основні напрямки: еколого-етичний (початкова та основна школа) та соціально-екологічний (старша школа). Але складність екологічної освіти на даний час зумовлена відсутністю єдиного підходу до реалізації екологічної освіти в загальноосвітніх закладах. Як правило, вона має епізодичний характер та представлена частковим висвітленням екологічних питань. Варто також відзначити недосконалість педагогічних технологій екологічної освіти. Як правило, більшість вчителів зводять питання екологічної освіти до поверхневого інформування учнів про сучасні проблеми екології та охорони природи, а проведення екологічних заходів носить фрагментарний характер. Тому основна мета екологічної освіти в школі повинна полягати у формуванні системи екологічних знань, поглядів і переконань, що забезпечить формування відповідального ставлення учнів до навколишнього природного середовища у всіх видах діяльності.

Більшість вчених зазначають, що процес виховання екологічно грамотної особистості слід розпочинати з дошкільного віку. Саме цей вік є сприятливим для формування свідомого, емоційно-позитивного ставлення до навколишнього світу. Таке ставлення в майбутньому сприятиме розвитку та нагромадженню у дитини необхідних наукових понять про природу, формуванню основних знань про єдність і різноманітність біосфери, взаємовідносин між людиною та природою. Тобто, допоможе сформувати цілісне уявлення про навколишній світ та місце людини у ньому, закласти основи екоцентричної свідомості. При цьому важливим є те, щоб екологічні знання набувались у єдності з емоційним ставленням до природних об'єктів, а навчально-виховний процес стимулював пізнавальну активність до навколишнього середовища як єдиної цілісної системи.

Аналіз педагогічної практики, розробка та впровадження у навчально-виховний процес форм і методів, які сприяють ефективному формуванню екологічної свідомості учнів, привело нас до необхідності визначення та обґрунтування основних психологічних рівнів пізнання учнями навколишнього середовища. Загалом можна виділити чотири таких рівні.

Перший рівень – це усвідомлення навколишнього середовища на основі сенсорного сприйняття реалій дійсності, оцінки форм, структури, кольору, окремих елементів цілого тощо. Для цього рівня характерним є наявність двох пізнавальних психічних процесів – відчуття і сприймання. Пізнання предметів і явищ об'єктивної дійсності і психічного життя людини, на думку С.Д.Максименка, забезпечується всіма пізнавальними процесами у їх єдності [6].

Другий рівень пізнання полягає в усвідомленні особистістю свого місця і ролі у навколишньому середовищі як в єдиній цілісній системі.

Третій рівень - це формування стурбованості за стан довкілля, як одного з найважливіших моральних та етичних характеристик особистості. У поняття стурбованості нами включаються ідеї про правила поведінки учнів у навколишньому середовищі, їх ставлення до природи і один до одного. Стурбованість, зазначає В.В.Червонецький, як моральна категорія пов'язана з критичною оцінкою екологічної ситуації, ступінь усунення наслідків якої не задовільняє особистість і викликає потребу в активній діяльності, метою якої є особисте бажання змінити стан справ на краще [7].

Четвертий рівень – це усвідомлення особистістю того, що навколишнє середовище безпосередньо впливає на її поведінку та на ступінь активності і широту адекватної дії, спрямованої на збереження природи.

Визначення основних психологічних рівнів пізнання учнями навколишнього середовища дозволяє виділити ряд положень, які розкривають психологічні особливості сприйняття та ставлення учнів до природи як до середовища їхнього життя і співіснування з об'єктами живої і неживої природи:

1. Сприйняття навколишнього середовища обумовлено психологічним станом особистості та характером її діяльності в довкіллі. Характер сприйняття учнями однакових природних об'єктів чи явищ природи завжди буде адекватною їхньому психологічному стану, розвитку інтелекту, сформованим моральним і етичним нормам поведінки та діяльності в довкіллі. Вони є провідними факторами у характері й інтенсивності взаємодії особистості з навколишнім середовищем та відповідно у ефективності її результатів.

2. Навколишнє середовище одночасно впливає на всі органи відчуття. Інформація про навколишнє середовище та його тимчасовий стан, що надходить від усіх органів відчуття одночасно, не може акумулюватись за простими правилами накопичення, оскільки одночасно відбувається осмислення всіх зорових образів, звуків та запахів, працює уява, і така інформація уже є над модальною.

3. Навколишнє середовище сприймається учнями без певних чітких просторових меж і чітко фіксованих часових інтервалів. Визначення меж, умовних кордонів і чітко фіксованих часових інтервалів існування (біоценозу, популяції чи стації) або ж будь-якого природного явища у межах навколишнього середовища здійснюється самими учнями в залежності від завдання і характеру їхньої діяльності.

4. Сприйняття навколишнього середовища як цілісності. Це положення є найважливішим, оскільки сприяє усвідомленню учнями функціональної структури навколишнього середовища, яка за своїми законами впорядковує розмаїття явищ чи об'єктів, котрі є її складовими, а також забезпечує організуюче та детермінуюче сприйняття окремих елементів навколишнього середовища, як цілісності [3].

5. Усвідомлення учнями елементів навколишнього середовища в соціальному аспекті. Це положення сприяє усвідомленню учнями соціального досвіду взаємодії суспільства чи окремих його членів з об'єктами навколишнього середовища, яке в подальшому житті переважно є визначальним у сприйнятті та усвідомленні особистістю навколишнього середовища. Провідним фактором тут є наявність досвіду чи вивчення історії своєї громади і навіть окремо взятої родини.

З усієї сукупності перерахованих положень суб'єктивного ставлення учнів до природи особливого значення набувають саме ті, котрі, на думку І.Д.Беха, безпосередньо пов'язані з задоволенням певних конкретних потреб особистості і відповідно на певному етапі онтогенезу є для неї значущими [1]. Тим самим ми можемо зробити висновок, що формування суб'єктивного ставлення особистості до природи є основою подальшого суб'єктивного усвідомлення нею навколишнього середовища як сукупності явищ і об'єктів у їх єдності і взаємозалежності. А параметри широти, інтенсивності, усвідомленості, стійкості, значущості та аналізу ступеня суб'єктивного ставлення особистості до природи є базовими параметрами екологічної свідомості, оскільки саме ці параметри задають певним чином кількісні характеристики „суб'єктивного життєвого простору” особистості. І чим більший цей „суб'єктивний життєвий простір”, роблять висновок російські психологи С.Д.Дерябо і В.А.Ясвін, тим значніша роль належить йому в житті людини зокрема і суспільства в цілому [3].

Таким чином можна сказати, що важливим чинником формування екологічної свідомості учнів є екологізація її світогляду, а відтак і діяльності. Єдність та педагогічна ефективність цих взаємопов'язаних процесів можлива за умови вирішення надзвичайно актуального для екологічної освіти і виховання учнів у навчально-виховному процесі завдання – формування та розвитку суб'єктивного ставлення особистості до навколишнього середовища, основою якого є засвоєння учнями ціннісних орієнтацій екологічного змісту, перебудова традицій їх спілкування з природою чи окремими її об'єктами, що дозволяє утвердити в їхній свідомості абсолютно нову систему цінностей [3].

У нашому дослідженні ми визначили та обґрунтовано довели, що суб'єктивне сприйняття учнями природи - це суб'єктивний, емоційно забарвлений взаємозв'язок їх власних потреб з об'єктами навколишнього середовища, який адекватно відображає життєву позицію та рівень сформованості екологічної вихованості учня щодо цих об'єктів чи природи в цілому. Також встановили, що центральне місце у цьому процесі посідають параметри модальності екологічної свідомості (які розкривають якісну і змістову характеристику ставлення особистості до природи) та інтенсивності (наскільки закріплено це ставлення у потребах особистості і наскільки інтенсивно та де воно проявляється).

Загалом можна стверджувати, що екологічна освіта як єдиний та цілісний процес існує в контексті визначеної соціальної реальності, тому не може розглядатися ізольовано від зумовлюючих її соціальних явищ.

Стратегія екологічної освіти в Україні повинна передбачати цілі, завдання, принципи та основні напрямки екологічної освіти учнів, що спрямовані на формування в них не тільки уявлень про фізичний та біологічний компоненти навколишнього середовища, але й на розуміння соціально-економічного становища суспільства, проблем його розвитку, засвоєння екологічних та етичних норм, способу життя, що відповідає принципам стійкого розвитку.

Аналіз проблеми становлення екологічної свідомості повинен передбачати особливості її формування на різних етапах розвитку особистості, що дозволить виявити пріоритетні напрями та шляхи з оптимізації процесу формування екологічної свідомості учнів та їх шанобливого ставлення до природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. – К.: ІЗМН, 1998. – 204с.
2. Білявський Г.О., Бутченко Л.І., Навроцький В.М. Основи екології: теорія та практика: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 352 с.
3. Дерябо С.Д., Ясвін В.А., Две модели экологии: Экологический кризис как кризис антропоцентрического сознания // Человек. – 1998. - №1. – С. 34-40.
4. Крисаченко В.С. Екологічна культура. – К.: Заповіт, 1996. – 347 с.
5. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М.: Просвещение, 1972. – 436 с.
6. Основи загальної психології / За ред. С.Д. Максименка. – К.: НПЦ Перспектива, 1998. – 256 с.
7. Червонецький В.В. Экологическое образование в школах развитых стран мира. – М.: Центр «Экология и образование», 1992. – 94 с.

Зиль И.П. Психолого-педагогические аспекты формирования экологического сознания учащихся основной школы

Резюме. Стаття посвячена проблемі формування екологічного свідомості учнів основної школи.

Ключевые слова: биосфера, екологічне образование, екологічне свідомість, екологічна ситуація.

Zyl I.P. Psychologically-pedagogical aspects of the formation of pupils' ecological consciousness in basic school.

Summary. The article is devoted to the problem of the formation of pupils' ecological consciousness in basic school.

Key words: biosphere, ecological education, ecological consciousness, ecological situation.

Одержано редакцією 15.10.2006.

УДК: 372. 41 - 057. 874

Ю. В. ЛЕЛЮХ

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ

Резюме. У статті розглядається проблема формування мовленнєвої компетенції учнів на уроках читання як важлива складова професійної готовності майбутніх вчителів початкових класів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: готовність, комунікативно-мовленнєва діяльність, мовленнєва компетенція, фонетико-орфоепічна компетенція, лексична компетенція, граматико-стилістична компетенція, діалогова компетенція, комунікативна компетенція.

Постановка проблеми. Серед стратегічних завдань, які стоять перед сучасною освітою значне місце посідає забезпечення високоякісної підготовки активних, конкурентоспроможних фахівців нової генерації, здатних до творчої праці, освоєння і впровадження нових технологій, професійного розвитку, які мають ґрунтовну теоретичну й практичну підготовку з обраного фаху, можуть самостійно приймати рішення, адаптуватися до змін в суспільстві й коригувати свою професійну діяльність; вміють висловлюватися в усіх доступних формах, типах і стилях мовлення; ставити й реалізовувати мету і завдання, що виходять за межі стандартних вимог.

Реалізація означених завдань стосовно вчителів початкової школи значною мірою залежить від формування готовності майбутніх спеціалістів до професійної, зокрема комунікативно-мовленнєвої діяльності, яка є важливою складовою їхньої педагогічної діяльності.

Аналіз наукової педагогічної та психологічної літератури свідчить про наявність певних напрямків дослідження готовності вчителя до професійної діяльності: професійна готовність до педагогічної діяльності (В.Сластьонін, К.Платонов, О.Мороз, А.Линенко); вивчення змістовної характеристики поняття „загальна готовність до праці” (С.Максименко, Т.Щербан, С.Рубінштейн, П.Рудик, Д.Узнадзе, Г.Ложкін та ін.); теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності (В.Смирєнський, П.Харченко та ін.); аналіз основних структурних компонентів і показників готовності до педагогічної діяльності (Г.Балл, Л.Овсянецька, В.Семиченко, Л.Рубіна, А.Пуні, М.Папуча та ін.); психологічна готовність (О.Деркач, М.Дьяченко, Л.Кандибович, М.Левітов, В.Моляко, О.Пелєх, О.Проскура, М.Смульсон та ін.); дослідження готовності до різних видів діяльності в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів (В.Борисов, М.Вієвська, Л.Григоренко, А.Капська, Г.Костюк, К.Макагон, А.Петренко, Л.Савченко, В.Щербина та ін.) тощо. Проблема формування і розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь досліджувалась Л.Виготським, П.Гальперінім, І.Зимньою, М.Жинкінім, О.Леонтєвим, А.Марковою, І.Синицею та ін. Контроль і оцінку сформованості комунікативно-мовленнєвих умінь досліджували І.Гудзик, В.Корсаков, Н.Пашківська та ін. Однак у спеціальній літературі категорія „готовність майбутнього вчителя початкових класів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності” ще не знайшла достатнього висвітлення, що негативно позначається на практиці навчання студентів.

У психолого-педагогічній літературі немає однозначного загальноприйнятого підходу до трактування змісту поняття „готовність”. Д.Узнадзе розглядає готовність як настанову; Б.Ананьєв та С.Рубінштейн – як наявність здібностей; К.Платонов – як якість особистості; М.Дьяченко, Л.Кандибович – як психічний стан; В.Крутецький – як синтез властивостей особистості; Ю.Гільбух, Л.Кондрашова та В.Сластьонін вважають, що готовність – це складне особистісне утворення. На сучасному етапі розвитку педагогічної думки домінує підхід до визначення готовності як стану та якості особистості, що забезпечує успішний перехід від навчання студента у ВНЗ до професійної діяльності.

Під готовністю майбутнього вчителя до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності ми розуміємо якісну характеристику педагога, що виявляється в умінні здійснювати ефективну комунікативно-мовленнєву діяльність молодших школярів і в прагненні до оволодіння цією діяльністю на вищому рівні.

Провідним компонентом в структурі готовності студентів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності школярів є мовленнєва компетенція, якою забезпечується формування мовленнєвої особистості – людини, що вільно і легко висловлює власні думки, виявляє високий рівень мовленнєвої культури, дбає про якість свого мовлення і його вдосконалення (М.Вашуленко).

ЗМІСТ

Постоловський Р.М. Передмова	3
Частина I. Інноваційні технології реалізації навчального процесу у вищих навчальних закладах	4
<i>Артемчук Г.І., Спіцин Є.С.</i> Деякі проблеми реалізації кредитно-модульної системи організації навчального процесу в університеті.....	4
<i>Берека В.Є.</i> Педагогічна практика – невід’ємна складова підготовки майбутнього керівника освітнього закладу.	7
<i>Бричок Б.П.</i> . Модернізація освітнього процесу на основі концентрованого підходу.....	15
<i>Вихрущ В.О., Решетуха Л.Г.</i> До проблеми контрольно-оцінної діяльності у педагогічному вищому навчальному закладі	18
<i>Ємельянова Д.В.</i> До питання організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульного навчання.....	20
<i>Янциур М. С.</i> Підготовка майбутніх вчителів до професійної орієнтації учнів у кредитно-модульній системі організації навчального процесу.....	23
<i>Мамчич О.Б.</i> Педагогічна інноватика використання модульної системи у вищій школі.....	29
<i>Петриненко Л.О.</i> Диференціація підготовки майбутніх вчителів-початківців до інноваційної діяльності	33
<i>Шевців З.М.</i> Соціально-педагогічна діяльність як навчальний предмет.....	35
<i>Яцук І.П.</i> Особливості особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя.....	38
<i>Машкіна Л.А.</i> Методологічні засади впровадження інноваційних технологій у вищих навчальних закладах.....	42
<i>Баркасі В.В.</i> Використання можливостей новітніх інформаційних технологій навчання для підвищення рівня інформаційної культури майбутніх вчителів іноземних мов	47
<i>Варич О. С., Сингаївський Д. В.</i> .Розвиток технічного мислення майбутніх вчителів трудового навчання з використанням новітніх інформаційних технологій	51
<i>Кочубей А.В.</i> Формування трудової культури майбутніх інженерів у вищому навчальному закладі засобами народознавства.....	55
<i>Бойчук Ю.Д., Марциновський В.П., Зуб. О.В., Калініна О.В.</i> Сучасні педагогічні технології при викладанні курсу „Основи екології” у вищому педагогічному навчальному закладі	59
<i>Джаман Т.В.</i> Рефлексія професійного становлення соціальних педагогів як інноваційна технологія реалізації навчального процесу.....	65
<i>Комар Т.В.</i> Деякі проблеми професійного становлення студентів гуманітарно-педагогічного факультету	67
<i>Криловець М.Г.</i> Інноваційні технології фахової підготовки майбутніх учителів географії.....	70
<i>Тепла О.Н.</i> Формування від повідальності у процесі фахової підготовки студентів аграрних вищих навчальних закладів	72
<i>Ніконенко І.С.</i> До питання компетентнісного підходу до навчання у вищій школі	74
<i>Перець О.М.</i> Сутність професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.....	80
<i>Павленко О.В.</i> Шляхи фасилітації процесу інтеракції в системі „Здорова дитина – дитина з особливими потребами”.....	83
<i>Сілков В.В., Сілкова Е.О.</i> До питання про структуру та функції методико-математичної підготовки вчителів початкових класів в умовах кредитно модульної системи організації навчального процесу	85
<i>Суржук Т.Б.</i> Пошук ефективних способів керівництва навчальним процесом індивідуально-диференційованого спрямування.....	88
<i>Яременко О.О.</i> Технології проблемного навчання на уроках іноземної мови для студентів педагогічних вузів	92
<i>Временко М.В., Грабовська Т.О.</i> Формування гендерної компетенції студентів: когнітивний аспект.	95
<i>Бричок С.Б.</i> Інтерактивна лекція у викладанні курсу „Історія педагогіки”	99

<i>Боровець О.В.</i> Проблемне навчання як технологія професійної підготовки педагога	103
<i>Ващик Т.І.</i> Функціонування навчально-наукового педагогічного комплексу.....	105
<i>Голік Л.О.</i> Концептуальні засади полікультурного виховання.....	107
<i>Гуцал Л.А.</i> Формування творчої особистості майбутнього педагога в процесі професійної підготовки.....	110
<i>Філіпп'єва О.А.</i> Стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до валеологічного виховання учнів.....	113
Частина II. Педагогічні та освітні технології у традиційному та інноваційному вимірах.....	
<i>Грицай Н.Б.</i> Система підготовки студентів вищих навчальних закладів до проведення про проведення позакласної роботи з біології в загальноосвітній школі.....	118
<i>Березовський П.П.</i> Тести: Панацея чи опіум? (до проблеми переваг і недоліків тестового оцінювання)	123
<i>Берестецька Н.В.</i> Формування мотивації у курсантів-прикордонників як шлях підвищення їхньої навчально-професійної підготовки у військових вищих навчальних закладів.....	126
<i>Давнюк С.А.</i> Активізація професійної лінгвістичної компетенції студентів на матеріалі синтаксису.....	131
<i>Загайкевич Л.В.</i> Застосування знань фундаментальних наук при вивченні образотворчого мистецтва у вищих педагогічних закладах.....	133
<i>Захарчук З.А.</i> До питання про способи керівництва навчальним процесом оволодіння виразним читанням.....	137
<i>Зиль І.П.</i> Психолого-педагогічні аспекти формування екологічної свідомості учнів основної школи.....	141
<i>Лелюх Ю.В.</i> Готовність майбутніх вчителів до формування мовленнєвої компетенції учнів на уроках читання.....	144
<i>Матіяш В.В., Ковальчук Л.І.</i> Технологічні засади вивчення курсу „Загальні основи педагогіки” в умовах кредитно-модульної системи.....	148
<i>Мороз Л.В., Дохненко Н.Р., Самолюк І.В.</i> Формування навичок читання на початковому етапі навчання іноземній мові у вищому навчальному закладі.....	150
<i>Петренко О.Б.</i> Технологія викладання гендерних курсів у вищій школі.....	153
<i>Літвінчук С.Б.</i> Самостійна робота студентів як засіб активізації навчання у вищій школі.....	157
<i>Припула Л.П.</i> Розвиток аграрної освіти в Україні: історичний аспект.....	161
<i>Павелків К.М.</i> Психологічні особливості засвоєння лексичного матеріалу іноземною мовою студентами немовних факультетів вищих навчальних закладів.....	164
<i>Сіранчук Н.М.</i> Формування готовності майбутнього вчителя до проведення фасилітованої дискусії як методу розвитку образного мовлення молодших школярів.....	168
<i>Шевченко С.М., Барковський В.В.</i> Формування навчально-пізнавальної компетенції студентів через розв'язання прикладних задач вищої математики.....	171
<i>Шелюк В.О., Василюк В.М.</i> Гуманізація системи фізичного виховання студентської молоді.....	174
<i>Шоробура І.М.</i> Проектування технологій на уроках географії	176
<i>Шпортун О.М.</i> Народнописенна творчість у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя музики.....	179
<i>Яковичина Т.В.</i> Проблема взаємодії у навчальних закладах Волині (друга пол.ХІХ – поч. ХХ)	185
<i>Яшник С.В.</i> Використання гендерного підходу при вивченні курсу „Психологія управління” у вищих навчальних закладах.....	189
<i>Відомості про авторів</i>	192

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 35

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Варич О.С., Хильчук Т.К.

Здано до набору 15.11.2006 р. Підписано до друку 24.11.2006 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,92. Обл. вид. арк. 30,35. Замовлення № 16/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 35.** — Рівне: РДГУ, 2006. — 196 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дидактики вищої освіти, історії педагогіки, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20